

О.Л. Співак, ст. гр. УНЗ-11-Б2
Науковий керівник: І.Л. Сіданіч, к.п.н.,
доцент Інституту менеджменту та
психології ДВНЗ «УМО» НАПН
України

ТЕХНОЛОГІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО САМОМЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ КРАСНОГРАДСЬКОГО НВК№3

Анотація. У статті на основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури охарактеризовано науковий погляд на педагогічний самоменеджмент як компонент соціально-педагогічної системи, визначено сутність і зміст поняття «педагогічний самоменеджмент», розроблено методичні рекомендації з упровадження технологій само менеджменту в шкільну практику.

Ключові слова. Педагогічний само менеджмент, технології.

Аннотация. В статье на основе теоретического анализа психолого-педагогической литературы дана характеристика научному взгляду на педагогический само менеджмент как компонент социально-педагогической системы, определено суть и содержание понятия «педагогический само менеджмент», разработано методические рекомендации по внедрению педагогического самоменеджмента в школьную практику.

Ключевые слова: педагогический самоменеджмент, технологии.

Annotation. In the article the characteristic of the scientific outlook on teaching self management as a component of social and educational systems is given on the basis of theoretical analysis of psychological and educational literature, the concept of "teaching self management" is defined, guidelines for the introduction of teaching in the school self-management practice is developed.

Key words: teaching self management, technologies.

Мета статті полягає у визначенні сутності і змісту поняття педагогічного самоменеджменту на основі наукового погляду на означене поняття, ознайомленні з методичними рекомендаціями щодо упровадження технологій самоменеджменту у шкільну практику, зокрема методики планування часу і прийняття рішень як способу підвищення ефективності роботи педагога.

Гуманістичний підхід у вітчизняній освіті, передбачає насамперед пріоритет цінностей конкретної особистості педагога, її волі, здібності аналізувати, прогнозувати і проектувати траєкторії свого життєвого шляху і професійного зросту. При цьому, вчителі повинні добре усвідомлювати, що

результативність їхньої діяльності багато в чому залежить від їхніх власних зусиль і активності особистості. Педагог повинен брати на себе відповідальність за свій творчий і особистісний розвиток. Саме тому оволодіння функціями самоменеджменту в сфері професійної діяльності повинно бути пріоритетом у забезпеченні ефективності означеного виду діяльності

Вивчення літературних джерел з актуальних проблем розвитку педагогіки засвідчило, що у вчителя повинен бути сформований особливий склад свідомості, який би відповідав специфіці професійної діяльності. Сформована педагогічна свідомість дозволяє фахівцям, з одного боку, виявляти творчу активність як суб'єктів педагогічного пізнання, моделювання, спілкування і праці (І.А.Зязюн, Л.В.Кондрашова), а з іншого, - як суб'єктів особистісно-професійного самопізнання, самопрогнозування, самопроектування, саморегулювання і саморозвитку (А.Ф.Ліненко, О.М.Пехота). Відповідно до цього педагогічна діяльність, є процесом професіоналізації вищих психічних функцій особистості як менеджера навчально-пізнавального процесу (В.В.Крижко, Є.М.Павлютенков, В.П.Симонов). Така ситуація зумовлює необхідність, по-перше, до оволодіння функціями педагогічного менеджменту (як арсеналу принципів, методів і засобів управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів, якими повинен керувати педагог), а по-друге, - до оволодіння функціями педагогічного самоменеджменту (як сукупності дій і прийомів, спрямованих педагогом на оволодіння собою, управління своєю особистістю і власною професійною діяльністю у сфері навчально-виховного процесу).[3;4;5;8,10,11]

Слідом за науковцями (Ю.М.Кулюткін, В.О.Якунін), котрі трактують сутність педагогічної діяльності як специфічної форми соціального управління, ми поділяємо той факт, що самоменеджмент об'єктивно властивий кожному з учасників навчально-виховного процесу як сфери їхньої спільної праці. У зв'язку з цим у структурі педагогічної діяльності

обов'язковим є наявність комплексу дій її суб'єкта з управління собою - самоменеджмент, який є самостійним, завершеним і цілісним блоком.

Самоменеджмент у сфері професійної діяльності педагога реально постає як набір управлінських впливів, спрямованих ним на себе як діяльним суб'єктом, з метою приведення своєї особистості у відповідний стан, необхідний для успішного здійснення педагогічної діяльності. Педагог як суб'єкт професійної діяльності з властивим їй механізмом самоуправління його особистістю, постійно здійснює певний комплекс зусиль, що упорядковують і призводять у необхідний стан його активність як самодослідника, самопроектувальника, самопрограміста, самоорганізатора і самоконтролера, що складає сутність педагогічного самоменеджменту.

Висока ефективність професійної діяльності педагога зумовлена передусім адекватністю використаних ним у процесі вирішення конкретних завдань засобів із самоорганізації і саморегуляції власної особистості як фахівця.

Саме з означених позицій педагог, як реальний учасник і організатор навчально-пізнавального процесу, повинен постійно здійснювати функції гностичної, проектувальної, конструктивної, організаторської і комунікативної діяльності, що є складовими компонентами структури самоменеджменту в сфері його професійної діяльності.[6]

Так, сутність самоменеджменту на рівні гностичної діяльності педагога у ставленні до себе визначається як процес самопізнання і самосприймання ним своєї особистості як фахівця через "бачення", розуміння і прийняття свого професійного "Я" на індивідному, особистісному та суб'єктному рівнях. В означеному контексті самоменеджмент у формі різних актів самодослідження (самоспостереження, самоконцентрація, самозвіт, самоаналіз, самооцінка) є процесом цілеспрямованого одержання педагогом інформації щодо розвитку необхідних для ефективного входження в педагогічну професію якостей своєї особистості.[7]

Самоменеджмент на рівні проектувальної і конструювальної діяльності педагога стосовно нього самого реально здійснюється як єдність процесів самопрогнозування і самопрограмування. При цьому, означений феномен виявляється у процесі планування стратегій і тактик своєї поведінки на кожному із етапів педагогічної діяльності шляхом відпрацювання конкретних алгоритмів професійних дій і їх послідовності у процесі вирішення педагогічних завдань. Зазначимо, що саме на етапі проектувально-конструктивної діяльності педагога відбувається усвідомлення ним змісту власних перспективних і поточних, оперативних планів роботи над собою як професіонала, у процесі чого повинен відпрацьовуватися девіз його професійного життя і власна програма з неперервної професійної самоосвіти, самовиховання і саморозвитку.

Сутність самоменеджменту на рівні організаторської діяльності педагога у сфері навчально-виховного процесу стосовно себе визначається як процес самоорганізації його зусиль, спрямований на практичну реалізацію окреслених перед собою цілей і завдань, програм і алгоритмів дій, що здійснюється через самоактуалізацію, самообілізацію, самостимуляцію, самопрезентацію, самопереконавання, самонавіювання, самоаналіз, самосхвалення, самозаохочення.

Самоменеджмент на рівні комунікативної діяльності педагога, спрямований на встановлення і підтримування як прямого, так і особливо зворотнього інформаційного зв'язку з самим собою, є процесом саморегуляції ним власної поведінки і дій на кожному з етапів навчально-виховного процесу. В цьому аспекті саморегуляція, що охоплює інтелектуально-мовленнєву, емоціональну і вольову активність особистості педагога як професіонала загалом, у свою чергу, здійснюється як акт самоаналізу, самоконтролю і самооцінки, що змінюють один одного, як міцно пов'язані між собою акти зіставлення ідеальних проєктів вирішень означених завдань і реальних моделей, способів самопрезентації шляхом здійснення самокорекції, самозасудження чи самосхвалення.

Бути організованим, незалежно від того, чи стосується це до навколишнього простору або до часу, - означає бути підготовленим. Це означає відчувати себе зібраним, володіти ситуацією, бути готовим використовувати всі наявні можливості і впоратися з будь-якими сюрпризами і несподіванками, які життя створює на шляху людини. Ми живемо в складному світі, який швидко розвивається і повний безмежних можливостей, тому доречно розглядати самоменеджмент, насамперед, як самоорганізацію, вміння керувати собою, керувати процесом життєдіяльності в самому широкому сенсі слова - в часі, в просторі, в спілкуванні, в діяльності.

Організаторські здібності є професійно важливими для педагога. При цьому слід пам'ятати, що постійно організовуючи інших, він, перш за все, повинен вміти правильно організувати самого себе, тобто використовувати випробувані методи роботи в повсякденній педагогічній практиці для того, щоб оптимально і зі змістом організувати свій час.

Вивчення можливостей педагогів Красноградського НВК №3 організувати свою працю показало, що 82% (30 чол.) респондентів (у дослідженні взяло участь 36 педагогів) відзначають, що їм хронічно не вистачає часу не тільки на відпочинок, а й на різні професійно необхідні справи. Знаючи ази самоменеджменту, педагог зможе правильно організувати свою діяльність, позбутися стресу і навчитися знаходити час на відпочинок і дозвілля. При цьому кожен з 36 респондентів, які взяли участь в експериментальному дослідженні, відзначає, що професіонал повинен так вміти організувати свою працю, щоб ефективність була максимальною.

Оволодіти даною наукою не так просто, але починати треба все-таки з самоосвіти, причому мало тільки набувати знання, потрібна ще й практична реалізація.

Самоменеджмент - це життєво необхідний, але досить важкий процес, тому необхідно бути готовим до самовдосконалення. Необхідний серйозний підхід при розробці своєї особистої програми. Розробляти програму

самоменеджменту необхідно з урахуванням тих питань, які доводиться вирішувати в процесі професійної діяльності. При виборі програми слід враховувати зміни, що відбуваються в житті суспільства - в економіці, соціальній політиці держави, в науці, в сучасних методах управління навчанням, комунікаціями, спілкуванням і т.д. Необхідно врахувати аспекти практичної реалізації набутих знань.

Особливе значення має необхідність вчитися планувати свій робочий час.

Планування покликане забезпечити раціональне використання найціннішого надбання - часу, а саме:

- або наявний час вжити для плідної і успішної діяльності (Максимальний критерій);
- або досягти поставлених цілей з якомога меншою витратою часу (Мінімальний критерій);

Кожній людині, в першу чергу, необхідно вміти перетворити ситуацію, для якої типова невпорядкованість дій, обумовлена зовнішніми обставинами, в ситуацію спрямованих і здійснених задач. Навіть тоді, коли ви завантажені різними завданнями і робота прямо-таки поглинає, можна завдяки послідовному плануванню часу і використанню методів наукової організації праці краще здійснювати свою діяльність, для цього необхідно щодня виділяти резерв часу (в тому числі і для дозвілля) для дійсно організаційних функцій.

Багато фахівців занадто орієнтовані на процес професійної діяльності, а не на його результати. При такому підході вони вважають за краще:

- правильно робити справи замість того, щоб робити правильні справи;
- вирішувати проблеми замість того, щоб створити творчі альтернативи;
- зберегти кошти замість того, щоб оптимізувати використання засобів;
- виконувати обов'язки замість того, щоб домагатися результатів;
- зменшувати витрати замість того, щоб підвищувати прибуток.

Л.Зайверт цілком обгрунтовано нагадує про те, що поліпшувати своє життя необхідно з самого себе. «Зміни себе - і ти зміниш світ навколо себе». Тому, замість того щоб змінювати обставини, які ми і так не в силах змінити, потрібно змінити своє ставлення до них.[1]

Л.Зайверт дає практичні рекомендації для тих, хто хоче покращити своє безпосереднє виконання професійних функцій, менше засиджуючись на роботі, фективніше виконуючи покладені завдання з меншими витратами часу, попереджаючи стреси, підвищуючи кваліфікацію. Він пропонує контролювати час - шляхом складання планів роботи, де кожному виду діяльності потрібно приділяти місце, вказавши час, необхідний для його реалізації, а також те, на яку частку вільного часу може розраховувати людина.[1]

За допомогою такого контролю можна не тільки навчитися контролювати себе, а й контролювати виконання щоденних професійних задач.

Щоденне рішення різного роду завдань і проблем можна представити у вигляді різних функцій, які перебувають у певній взаємозалежності між собою і, як правило, здійснюються в певній послідовності.

Процес самоменеджменту в аспекті послідовності виконання конкретних функцій охоплює шість фаз:

- Постановка мети - аналіз і формування особистих цілей;
- Планування - розробка планів і альтернативних варіантів своєї діяльності;
- Прийняття рішень по конкретних справах;
- Організація і реалізація - складання розпорядку дня й організація особистого трудового процесу з метою реалізації поставлених завдань;
- Контроль - самоконтроль і контроль підсумків (у разі необхідності – коригування цілей);

· Інформація і комунікації - фаза, властива певною мірою всім функцій, так як і комунікація, та обмін інформацією необхідні на усіх фазах самоменеджменту.

Окремі функції не обов'язково суворо слідують одна за одною, а можуть переплітатися.

Отже, переваги оволодіння мистецтвом самоменеджменту полягають у наступному: виконання роботи з меншими витратами часу, краща організація праці; менше поспіху і стресів; більше задоволення від роботи; активна мотивація праці, зростання кваліфікації; зниження навантаженості роботою; скорочення помилок при виконанні своїх функцій; досягнення професійних і життєвих цілей найкоротшим шляхом.

Визначені особливості щодо реалізації функцій самоменеджменту в сфері професійної діяльності педагога, а також закономірності їх становлення і розвитку є певним внеском в уточнення сутності механізму професіоналізації його особистості і одним із шляхів подолання труднощів, виходу з утруднених ситуацій, які можуть призвести до виникнення такого феномена як “професійне вигорання”.

Література

1. Зайверт Л. Ваш час - у Ваших руках. М.: Интерексперт, ИНФРА-М, 1995. С10.
2. Колесніченко Л.А. Особливості змістовної сторони саморегуляції у професійній діяльності менеджерів // Проблеми гуманітарних наук: Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка / Ред. кол. Т.Біленко (головний редактор), Н.Скотна, М.Боришевський та ін. – Дрогобич: Вимір, 2004. – Випуск тринадцятий. Психологія. – 154 с. С.41-53.
3. Зязюн И.А. Основы педагогического мастерства : учеб. пособие [для пед. спец. высш. учеб. заведений] / [Зязюн И.А., Кривонос И.Ф., Тарасевич Н.Н. и др.] ; под ред. И.А.Зязюна. – К. : Просвещение, 1989. – 302 с.
4. Зязюн И.А. Педагогіка добра : ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. / І.А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. – 309 с.
5. Ліненко А. Ф. Готовність майбутніх вчителів до педагогічної діяльності / А. Ф. Ліненко //Педагогіка і психологія. – 1995. – №1. – С.125–133.
6. Мусиенко-Репская В.И. О диагностике уровней реализации функций самоменеджмента в сфере профессиональной деятельности педагога //Наука і освіта. - 2000. - 4. - С. 99-102.
7. Мусиенко-Репская В.И., Цокур О.С. Самоменеджмент как основа формирования профессионального мастерства будущего педагога: Методические рекомендации. - Одесса: ЮУГПУ им.К.Д.Ушинского. - 2000. -23с.

8. Павлютенков, Є.М. Основи управління школою [Текст] / Є.М. Павлютенков, В.В. Крижко. - Х. : Видавнича група "Основа", 2006. - 176 с.
9. Сисоєва С.О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти //Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – К., 2000. – С. 249- 273.
10. Професійне становлення майбутнього вчителя; монографічний огляд /за редакцією д.п.н. професора Л.В.Кондрашової. - Кривий Ріг, 2006. - 327 с.
11. Теорія та практика менеджменту в освіті : навчальний посібник / В.В. Крижко. - Запоріжжя : Просвіта, 2003.
12. <http://vuzlib.com/content/view/811/94>